

Sprawa T-138/07

Schindler Holding Ltd i in. przeciwko Komisji Europejskiej

Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Rynek instalacji i obsługi wind i schodów ruchomych — Decyzja stwierdzająca naruszenie art. 81 WE — Manipulowanie w ramach postępowań przetargowych — Podział rynku — Ustalenie cen

Wyrok Sądu (ósma izba) z dnia 13 lipca 2011 r. II - 4842

Streszczenie wyroku

1. *Konkurencja — Postępowanie administracyjne — Prawo do rzetelnego procesu — Brak stosowania art. 6 europejskiej konwencji praw człowieka
(art. 81 WE; Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 47)*
2. *Konkurencja — Postępowanie administracyjne — Decyzja Komisji stwierdzająca naruszenie i nakładająca grzywny — Charakter karnoprawny — Brak
(art. 81 WE, 229 WE; rozporządzenie nr 1/2003, art. 23 ust. 5, art. 31)*
3. *Konkurencja — Postępowanie administracyjne — Decyzja Komisji stwierdzająca naruszenie — Użycie jako dowodu oświadczeń innych przedsiębiorstw, które brały udział w naruszeniu — Dopuszczalność — Przesłanki
(art. 81 WE, 82 WE)*

4. *Akty instytucji — Doręczenie — Uchybienia — Skutki — Zawieszenie biegu terminu do wniesienia skargi*
(art. 230 akapit piąty WE, art. 254 ust. 3 WE)
5. *Konkurencja — Zasady Unii — Naruszenia — Przypisanie — Spółka dominująca i spółki zależne — Jednostka gospodarcza — Kryteria oceny — Domniemanie decydującego wpływu wywieranego na spółkę zależną przez spółkę dominującą posiadającą 100% jej kapitału*
(art. 81 WE; rozporządzenie Rady nr 1/2003, art. 23 ust. 2)
6. *Konkurencja — Zasady Unii — Naruszenia — Przypisanie — Spółka dominująca i spółki zależne — Domniemanie decydującego wpływu wywieranego na spółkę zależną przez spółkę dominującą posiadającą 100% jej kapitału*
(art. 81 WE; rozporządzenie Rady nr 1/2003, art. 23 ust. 2)
7. *Prawo Unii — Zasady ogólne prawa — Pewność prawa — Legalność kar — Zakres*
8. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Uprawnienia dyskrecjonalne przyznane Komisji przez art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 — Naruszenie zasady legalności kar — Brak — Przewidywalny charakter zmian wprowadzonych wytycznymi*
(art. 229 WE; rozporządzenia Rady: nr 17, art. 15 ust. 2; nr 1/2003, art. 23 ust. 2, art. 31; komunikaty Komisji: 98/C 9/03; 2002/C 45/03)
9. *Konkurencja — Zasady Unii — Naruszenia — Grzywny — Ustalenie — Kryteria — Podwyższenie ogólnego wymiaru grzywien*
(rozporządzenia Rady: nr 17, art. 15 ust. 2; nr 1/2003, art. 23 ust. 2)
10. *Konkurencja — Grzywny — Wynikające z traktatu kompetencje własne Komisji*
(art. 81 WE, 82 WE, 83 ust. 1, 2 lit. a), d) WE, art. 202 tiret trzecie WE, art. 211 tiret pierwsze WE; rozporządzenia Rady: nr 17; nr 1/2003)
11. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Zastosowanie wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien — Naruszenie zasady niedziałania wstecz prawa karnego — Brak*
(rozporządzenie Rady nr 1/2003, art. 23; komunikat Komisji 98/C 9/03)

12. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Zastosowanie wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien — Dopuszczalność — Naruszenie zasad ochrony uzasadnionych oczekiwań, przejrzystości i przewidywalności — Brak*
(komunikat Komisji 1998/C 9/03)

13. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Zastosowanie komunikatu w sprawie współpracy — Naruszenie zasad niedziałania prawa wstecz i ochrony uzasadnionych oczekiwań — Brak*
(komunikat Komisji 2002/C 45/03)

14. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Nienależenie lub obniżenie grzywny w zamian za współpracę przedsiębiorstwa, któremu zarzucono naruszenie — Naruszenie prawa do odmowy składania samoobciążających wyjaśnień i zasad domniemania niewinności i proporcjonalności — Brak — Przekroczenie zakresu swobodnego uznania Komisji przy wydawaniu komunikatu w sprawie współpracy — Brak*
(art. 81 WE; Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 48; rozporządzenie Rady nr 1/2003, art. 18–21, 23; komunikat Komisji 2002/C 45/03, pkt 11, 23)

15. *Prawo Unii — Zasady — Prawa podstawowe — Prawo własności — Ograniczenia — Dopuszczalność*
(art. 81 WE, 82 WE, 295 WE; rozporządzenie Rady nr 1/2003, art. 23 ust. 2)

16. *Konkurencja — Grzywny — Wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien — Charakter prawny*
(komunikat Komisji 98/C 9/03)

17. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Waga naruszenia — Obowiązek uwzględnienia rzeczywistego wpływu na rynek — Brak — Zasadnicza rola kryterium dotyczącego charakteru naruszenia*
(rozporządzenie Rady nr 1/2003, art. 23 ust. 2; komunikat Komisji 98/C 9/03, pkt 1A)

18. *Konkurencja — Grzywny — Decyzja nakładająca grzywny — Obowiązek uzasadnienia — Zakres*
(art. 253 WE; komunikat Komisji 98/C 9/03)

19. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Waga naruszenia — Obowiązek uwzględnienia rozmiaru rynku — Brak*
(komunikat Komisji 98/C 9/03, pkt 1A akapit drugi tiret trzecie)

20. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Waga naruszenia — Uwzględnienie rzeczywistych możliwości ekonomicznych przedsiębiorstwa do spowodowania szkody — Obowiązek ustalenia kwoty grzywny proporcjonalnie do wielkości przedsiębiorstwa — Brak — Ustalenie kwoty grzywny w zależności od podziału członków kartelu na kategorii — Przesłanki — Kontrola sądowa*
(rozporządzenie Rady nr 1/2003, art. 23 ust. 2; komunikat Komisji 98/C 9/03, pkt 1A)

21. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Okoliczności łagodzące — Zaprzestanie naruszenia przed interwencją ze strony Komisji — Przypadek poważnego naruszenia — Wyłączenie*
(art. 81 WE; rozporządzenie Rady nr 1/2003, art. 23 ust. 2; komunikat Komisji 98/C 9/03, pkt 3 tiret trzecie)

22. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Okoliczności łagodzące — Obowiązek uwzględnienia przez Komisję programu zgodności z regulami konkurencji zainteresowanego przedsiębiorstwa — Brak*
(art. 81 WE; rozporządzenie nr 1/2003, art. 23 ust. 2; komunikat Komisji 98/C 9/03)

23. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Obniżenie kwoty grzywny w zamian za współpracę przedsiębiorstwa, któremu zarzucono naruszenie*
(rozporządzenie Rady nr 1/2003, art. 23 ust. 2; komunikat Komisji 2002/C 45/03)

24. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Zachowanie przedsiębiorstwa w trakcie postępowania administracyjnego — Ocena stopnia współpracy każdego z przedsiębiorstw uczestniczących w kartelu*
(rozporządzenie Rady nr 1/2003, art. 23 ust. 2; komunikat Komisji 2002/C 45/03)

25. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Zakres swobodnego uznania przysługujący Komisji — Granice — Poszanowanie zasady proporcjonalności — Przesłanki*
(rozporządzenie Rady nr 1/2003, art. 23 ust. 2)

1. Zasada, zgodnie z którą każdy ma prawo do rzetelnego procesu jest ogólną zasadą prawa Unii, potwierdzoną w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i zagwarantowaną w art. 6 europejskiej konwencji praw człowieka. Zasada ta wywodzi się z praw podstawowych, stanowiących integralną część ogólnych zasad prawa Unii, których poszanowanie zapewnia Trybunał, opierając się na wspólnych tradycjach konstytucyjnych państw członkowskich oraz wskazówkach udzielonych w szczególności przez Europejski Trybunał Praw Człowieka. O ile, dokonując autonomicznej wykładni pojęcia „oskarżenie w dziedzinie karnej”, organy europejskiej konwencji praw człowieka stworzyły podstawy dla stopniowego rozszerzania zastosowania unormowań karnych zawartych w art. 6 o dziedziny, które formalnie nie należą do tradycyjnych instytucji prawa karnego, takich jak sankcje pieniężne nakładane za naruszenie prawa konkurencji, o tyle, co się tyczy instytucji, które nie stanowią trzonu prawa karnego, gwarancje zawarte w unormowaniach karnych tego przepisu nie muszą być stosowane w sposób bardzo rygorystyczny.

(por. pkt 51, 52)

2. Decyzje Komisji nakładające grzywny za naruszenie prawa konkurencji nie mają

charakteru karnoprawnego. Zatem procedura, w ramach której Komisja wydaje decyzję stwierdzającą naruszenie i nakładającą grzywny, która może później zostać poddana kontroli sądu Unii, spełnia wymogi art. 6 ust. 1 europejskiej konwencji praw człowieka. O ile Komisja nie jest wprawdzie sądem w rozumieniu art. 6 tej konwencji, o tyle zobowiązana jest ona do poszanowania ogólnych zasad prawa Unii w toku postępowania administracyjnego.

Ponadto kontrola, jaką sprawuje sąd Unii nad decyzjami Komisji, gwarantuje spełnienie wymogów sprawiedliwego procesu, określonych w art. 6 ust. 1 tej konwencji. Konieczne jest w tym względzie, aby zainteresowane przedsiębiorstwo mogło zaskarżyć każdą wydaną w ten sposób decyzję, która go dotyczy, przed organem sądowym o nieograniczonym prawie orzekania, uprawnionym w szczególności do zmiany podjętej decyzji w odniesieniu do wszelkich jej aspektów, zarówno faktycznych, jak i prawnych. Tymczasem gdy sąd Unii przeprowadza kontrolę zgodności z prawem decyzji stwierdzającej naruszenie art. 81 WE, strony skarżące mogą się do niego zwrócić o dokonanie wyczerpującej weryfikacji zarówno istotnych ustaleń co do okoliczności faktycznych, jak i o zbadanie przedstawionej przez Komisję oceny prawnej tych okoliczności.

Ponadto, co się tyczy grzywien, Sąd posiada nieograniczone prawo orzekania na mocy art. 229 WE i art. 31 rozporządzenia nr 1/2003.

rozpoczęcie biegu terminu na wniesienie skargi, przewidzianego w art. 230 akapit piąty WE. Tak nie jest w ówczesną gdy skarżąca bez wątpienia powzięła wiedzę na temat treści decyzji i skorzystała z prawa do wniesienia skargi w terminie wskazanym w tym artykule.

(por. pkt 53–56)

(por. pkt 61)

3. Żaden przepis ani żadna zasada ogólna prawa Unii nie zakazuje Komisji wykorzystania przeciwko przedsiębiorstwu oświadczeń innych przedsiębiorstw. W przeciwnym razie spoczywający na Komisji ciężar dowodu zachowań sprzecznych z art. 81 WE i 82 WE byłby niemożliwy do spełnienia i nie do pogodzenia z misją nadzoru właściwego stosowania tych przepisów, którą nakłada na Komisję traktat. Jednakże oświadczenie przedsiębiorstwa oskarżanego o udział w kartelu, którego ścisłość jest podważana przez kilka przedsiębiorstw, którym zarzucono naruszenie nie może być uważane za wystarczający dowód spornych okoliczności faktycznych bez poparcia przez inne elementy dowodowe.
 5. Zachowanie spółki zależnej można przypisać spółce dominującej między innymi w przypadku, gdy mimo posiadania odrębnej podmiotowości prawnej spółka zależna nie określa w sposób autonomiczny swojego zachowania rynkowego, lecz stosuje zasadniczo instrukcje dawane jej przez spółkę dominującą, w szczególności z uwzględnieniem więzów ekonomicznych, organizacyjnych i prawnych łączących te podmioty prawa. W tego rodzaju sytuacji spółka dominująca i jej spółka zależna są bowiem częścią tej samej jednostki gospodarczej, a tym samym tworzą jedno przedsiębiorstwo. Zatem okoliczność, że spółka dominująca i jej spółka zależna stanowią jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE, pozwala Komisji na skierowanie decyzji nakładającej grzywny do spółki dominującej, bez konieczności ustalania jej bezpośredniego zaangażowania w naruszenie.
4. Uchybienia w procedurze notyfikacji decyzji nie są związane z aktem, a zatem nie mogą podważyć jego mocy prawnej. Uchybienia takie mogą jedynie, w pewnych okolicznościach, unicestwić

(por. pkt 57)

W szczególnym przypadku, gdy spółka dominująca posiada 100% kapitału swej spółki zależnej, która popełniła naruszenie zasad konkurencji Unii, po pierwsze, ta spółka dominująca może wywierać

decydujący wpływ na zachowanie swej spółki zależnej, a po drugie, istnieje wrzuszalne domniemanie, że spółka dominująca rzeczywiście wywiera taki decydujący wpływ na swą spółkę zależną.

W tych okolicznościach wystarczy, że Komisja wykaże, iż cały kapitał spółki zależnej znajduje się w posiadaniu spółki dominującej, aby przyjąć, że ta ostatnia wywiera decydujący wpływ na politykę handlową swej spółki zależnej. Komisja będzie zatem mogła uznać spółkę dominującą za solidarnie odpowiedzialną za zapłatę grzywny nałożonej na spółkę zależną, chyba że spółka dominująca, na której spoczywa ciężar obalenia domniemania, przedstawi wystarczające dowody mogące wykazać, że jej spółka zależna działa na rynku w sposób autonomiczny.

(por. pkt 69–72, 82)

6. W szczególnym przypadku, gdy spółka dominująca posiada 100% kapitału swej spółki zależnej, która popełniła naruszenie zasad konkurencji Unii, do przypisania spółce dominującej zachowania spółki zależnej stanowiącego naruszenie nie jest wymagany dowód, że spółka dominująca wywiera wpływ na politykę swojej spółki zależnej w konkretnej dziedzinie będącej przedmiotem naruszenia. Natomiast związki organizacyjne, gospodarcze i prawne istniejące pomiędzy spółką

dominującą i jej spółką zależną mogą dowodzić o istnieniu wpływu tej pierwszej na strategię drugiej i tym samym uzasadniać uznanie ich za jedną jednostkę gospodarczą. Tak więc jeśli Komisja wykaże, iż cały kapitał spółki zależnej znajduje się w posiadaniu spółki dominującej, będzie mogła uznać spółkę dominującą za solidarnie odpowiedzialną za zapłatę grzywny nałożonej na spółkę zależną, chyba że spółka dominująca wykaże, iż jej spółka zależna działa na rynku w sposób autonomiczny. Komisja jest bowiem upoważniona do skierowania decyzji nakładającej grzywny na spółkę dominującą w ramach grupy spółek nie ze względu na relację istniejącą pomiędzy spółką dominującą i jej spółką zależną związaną z namową i naruszeniem, ani tym bardziej ze względu na udział spółki dominującej w naruszeniu, ale ze względu na to, że stanowią one jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE.

Okoliczność, że spółka dominująca nie udzielała swym spółkom zależnym instrukcji, które umożliwiły nawiązanie kontaktów sprzecznych z art. 81 WE lub stanowiły zachętę do ich nawiązania, oraz że nie wiedziała ona o istnieniu takich kontaktów nie może stanowić dowodu na to, że rzezzone spółki zależne były jednostkami autonomicznymi. Fakt, że spółki zależne brały udział, odpowiednio w czterech krajach, w odrębnych naruszeniach o różnym charakterze, nie jest również w stanie obalić domniemania odpowiedzialności, zważywszy, że Komisja nie oparła się na ewentualnych

podobieństwach między stwierdzonymi naruszeniami w celu przypisania spółce dominującej odpowiedzialności za zachowania jej spółek zależnych. Podobnie fakt, że spółka dominująca przyjęła kodeks postępowania zmierzający do przeciwdziałania naruszeniu przez jej spółki zależne prawa konkurencji i odnoszące się do niego wytyczne z jednej strony nie zmienia w żaden sposób faktu istnienia naruszenia, które zostało stwierdzone w odniesieniu do niej, a z drugiej strony nie pozwala wykazać, że te spółki zależne w sposób autonomiczny kształtowały swą politykę handlową. Wprost przeciwnie, przyjęcie rzeczzonego kodeksu postępowania świadczy raczej o skutecznym kontrolowaniu przez spółkę dominującą polityki handlowej jej spółek zależnych.

(por. pkt 82, 85, 87, 88)

7. Zasada legalności kar, która wynika z zasady pewności prawa, ogólnej zasady prawa Unii, stawia zwłaszcza wymóg, aby każde uregulowanie Unii było jasne i dokładne, w szczególności w przypadku gdy nakłada ono lub dopuszcza nałożenie sankcji, po to aby zainteresowane osoby mogły poznać jednoznacznie swoje prawa i obowiązki, które z niego wynikają, i aby mogły w konsekwencji podjąć odpowiednie działania.

Zasada legalności kar, która stanowi część ogólnych zasad prawa Unii znajdujących

swę źródło w tradycjach konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim, została także ugruntowana w różnych umowach międzynarodowych, a w szczególności w art. 7 europejskiej konwencji praw człowieka

Zasada ta wymaga, aby prawo jasno definiowało naruszenia i grożące za nie kary. Warunek ten jest spełniony, jeśli zainteresowany na podstawie treści przepisu i w razie potrzeby na podstawie wykładni dokonanej przez sądy jest w stanie określić, jakie działania i zaniechania grożą pociągnięciem go do odpowiedzialności karnej. Ponadto zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunał Praw Człowieka jasność ustawy jest oceniana nie tylko w świetle brzmienia stosownego przepisu, lecz także wyjaśnień poczynionych w ramach utrwalonego i opublikowanego orzecznictwa.

Zasadę tę muszą uwzględniać zarówno normy natury karnej, jak i szczególne instrumenty administracyjne nakładające sankcje administracyjne lub dopuszczające ich nałożenie. Ma ona nie tylko zastosowanie do norm, które określają elementy składowe naruszenia, ale także do tych, które definiują konsekwencje wynikające z naruszenia tych norm.

Artykuł 7 ust. 1 europejskiej konwencji praw człowieka nie wymaga, aby przepisy, na podstawie których są nałożone sankcje, były tak dokładnie sformułowane, żeby konsekwencje, które mogą wynikać z naruszenia tych przepisów, dały się przewidzieć z całkowitą pewnością. W istocie zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunał Praw Człowieka przyznanie przez ustawę uprawnień dyskrecjonalnych nie jest sprzeczne z wymogiem przewidywalności, pod warunkiem że zakres i zasady wykonywania tych uprawnień są wystarczająco jasno określone z uwagą na uzasadnione interesy, które wchodzą w grę, w celu zapewnienia jednostce odpowiedniej ochrony przed arbitralnością. W tym względzie poza tekstem samej ustawy Europejski Trybunał Praw Człowieka bierze także pod uwagę, czy niedookreślone pojęcia, które zostały użyte, zostały sprecyzowane w utrwalonym i opublikowanym orzecznictwie.

Po pierwsze bowiem przepis ten ogranicza korzystanie z tego zakresu uznania poprzez ustanowienie obiektywnych kryteriów, które Komisja zobowiązana jest przestrzegać. W tym względzie, z jednej strony, kwota grzywny, jaka może zostać nałożona, ograniczona jest górną granicą określoną liczbowo i w sposób bezwzględny, obliczaną dla każdego przedsiębiorstwa w zależności od naruszenia, wobec czego maksymalna kwota grzywny, która może być nałożona na dane przedsiębiorstwo, może być z góry określona. Z drugiej strony, przepis ten nakłada na Komisję obowiązek ustalania grzywien z uwzględnieniem w każdym przypadku oprócz wagi naruszenia również okresu trwania tego naruszenia.

Po drugie, korzystając z zakresu uznania w odniesieniu do grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, Komisja powinna przestrzegać ogólnych zasad prawa, a w szczególności zasad równego traktowania i proporcjonalności.

(por. pkt 95–97, 99)

8. Jeżeli chodzi o legalność art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 w świetle zasady legalności kar, prawodawca Unii nie przyznał Komisji nadmiernego ani arbitralnego uznania w kwestii ustalania grzywien za naruszenia reguł konkurencji.

Po trzecie, w celu zapewnienia przewidywalności i przejrzystości działań Komisji korzystanie przez tę instytucję z jej zakresu uznania ograniczone jest także regułami postępowania, jakie wyznaczyła ona w komunikacie w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli oraz w wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2

rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS. W tym celu wspomniany komunikat i wytyczne z jednej strony określają normy postępowania, od których Komisja nie może odejść bez narażania się na sankcję za naruszenie ogólnych zasad prawa, takich jak zasada równego traktowania i zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań, a z drugiej strony zapewniają danym przedsiębiorstwom pewność prawa, albowiem określają metodologię, jaką narzuciła sobie Komisja przy ustalaniu kwoty grzywien nakładanych na podstawie art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003.

Ponadto wydanie przez Komisję wspomnianych wytycznych, a następnie wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003, które wpisuje się w ramy prawne wyznaczone przez art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17, i przez art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, przyczyniło się jedynie do sprecyzowania granic swobodnego uznania przysługującego Komisji już na podstawie tego przepisu, przy czym nie można stąd wywieść, że określenie przez prawodawcę Unii zakresu kompetencji

Komisji w omawianej dziedzinie było początkowo niewystarczające.

Po czwarte, na podstawie art. 229 WE i art. 31 rozporządzenia nr 1/2003 sądowi Unii przysługuje nieograniczone prawo do orzekania w przedmiocie skarg wniesionych na decyzje Komisji, w których Komisja ustaliła grzywny i może on nie tylko stwierdzić nieważność decyzji wydanych przez Komisję, ale także uchylić, obniżyć albo podwyższyć nałożoną grzywnę. Praktyka administracyjna Komisji jest więc poddana nieograniczonej kontroli sądu Unii. Poprzez utrwalone i opublikowane orzecznictwo kontrola ta pozwoliła sprecyzować niedookreślone pojęcia, które mógł zawierać art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17, a także art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003. Zatem rozsądny uczestnik obrotu gospodarczego może, w razie potrzeby zasięgając porady prawnej, przewidzieć w sposób wystarczająco dokładny metodę i rząd wielkości grzywien, które mu grożą za określone zachowanie. Fakt, że nie może on z góry dokładnie wiedzieć, jakiego rzędu grzywny Komisja nałoży w każdym przypadku, nie stanowi naruszenia zasady legalności kar.

(por. pkt 101, 102, 105–108)

9. W dziedzinie wzrostu poziomu grzywien po wydaniu wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS, Komisja może w każdej chwili dostosować wysokość grzywien, jeśli wymaga tego skuteczne stosowanie reguł konkurencji Unii, a zatem taką zmianę praktyki administracyjnej może obiektywnie uzasadniać cel polegający na ogólnej prewencji naruszeń reguł konkurencji Unii. Podwyższenie poziomu grzywien nie może zatem samo w sobie być uznane za bezprawne w świetle zasady legalności kar, albowiem mieści się ono w ramach prawnych określonych przez art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 i przez art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003.

(por. pkt 115)

(por. pkt 112)

10. W dziedzinie kompetencji Komisji do nakładania grzywien za naruszenie reguł konkurencji Unii, nie można uznać, iż uprawnienie do nakładania takich grzywien pierwotnie należało do Rady, która z kolei przeniosła je na Komisję lub do którego wykonania ją upoważniła, w rozumieniu art. 202 tiret trzecie WE. Zgodnie z postanowieniami art. 81, art. 82, art. 83 ust. 1 i 2 lit. a) i d) oraz art. 202 tiret trzecie traktatu WE uprawnienia

te wynikają z przypadłej Komisji funkcji czuwania nad stosowaniem prawa Unii, przy czym funkcja ta została sprecyzowana, ujęta w ramy i sformalizowana przez rozporządzenia nr 17 i 1/2003 w odniesieniu do art. 81 WE i 82 WE. Uprawnienie do nakładania grzywien przyznane Komisji na mocy tych rozporządzeń wynika zatem z postanowień samego traktatu i ma na celu umożliwienie skutecznego stosowania zakazów ustanowionych w tych postanowieniach.

11. Zasada niedziałania wstecz prawa karnego, której poświęcony jest art. 7 europejskiej konwencji praw człowieka stanowi ogólną zasadę prawa Unii, której należy przestrzegać przy nakładaniu grzywien za naruszenie reguł konkurencji i wymaga, że sankcje muszą odpowiadać sankcjom przewidzianym w czasie, w którym doszło do naruszenia. Wydanie wytycznych mogących zmieniać zasady prowadzonej przez Komisję ogólnej polityki konkurencji w dziedzinie grzywien może co do zasady wchodzić w zakres stosowania zasady niedziałania prawa wstecz.

Jeżeli chodzi o poszanowanie zasady niedziałania prawa wstecz przez wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15

ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS, wzrost poziomu grzywien mieści się w ramach prawnych wyznaczonych przez art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 i art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, gdyż w pkt 5 lit. a) wytycznych wyraźnie wskazano, że nakładane grzywiny nie mogą w żadnym wypadku przekroczyć przewidzianej w tych artykułach górnej granicy 10% obrotu.

Zasadnicza nowość wspomnianych wytycznych polega na wzięciu za punkt wyjścia obliczeń kwoty podstawowej, określonej za pomocą widełek przewidzianych w tym celu, które odzwierciedlają zróżnicowany stopień wagi naruszeń, ale które nie mają związku z właściwym obrotem. Metoda ta opiera się więc zasadniczo na taryfikacji grzywien, aczkolwiek względnej i elastycznej.

Okoliczność, że w przeszłości Komisja stosowała grzywiny na pewnym poziomie do pewnych typów naruszeń, nie może pozbawiać tej instytucji możliwości podwyższenia tego poziomu w granicach wytyczonych w rozporządzeniach nr 17 i 1/2003, jeżeli jest to konieczne do wprowadzania w życie polityki konkurencji

Unii. Wprost przeciwnie, skuteczne stosowanie reguł konkurencji wymaga, aby Komisja mogła w każdej chwili dostosować wysokość grzywien do potrzeb tej polityki.

Oznacza to, że przedsiębiorstwa, których dotyczy postępowanie administracyjne mogące zakończyć się nałożeniem grzywiny, nie mogą opierać swych uzasadnionych oczekiwań na fakcie, że Komisja nie przekroczy poziomu grzywien stosowanego dotychczas, ani na metodzie obliczania grzywien. W konsekwencji przedsiębiorstwa te winny brać pod uwagę okoliczność, że w każdej chwili Komisja może zdecydować się podnieść wysokość grzywien w stosunku do poziomu stosowanego w przeszłości.

W tych okolicznościach wytyczne, o których mowa nie naruszają zasady niedziałania prawa wstecz przez to, że doprowadziły one do nakładania grzywien wyższych niż te, które nakładane były w przeszłości, lub że przekroczone zostały granice przewidywalności. Wytyczne, a w szczególności zawarta w nich nowa metoda obliczania grzywien – nawet jeśli jej zastosowanie skutkuje zwiększeniem wysokości nakładanych grzywien – była bowiem możliwa do racjonalnego przewidzenia.

(por. pkt 118, 119, 123–128, 133)

12. Komisja opublikowała wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS, w których przedstawiła metodę obliczania, która wiąże ją w każdym rozpatrywanym przypadku w celu zapewnienia przejrzystości i zwiększenia pewności prawa względem zainteresowanych przedsiębiorstw. Przyjmując takie normy postępowania i ogłaszając poprzez publikację, iż będzie ona je stosować od tej pory do przypadków w nich przewidzianych, Komisja sama wyznacza sobie granice swobodnego uznania i nie może od nich odbiegać bez narażania się w danym przypadku na sankcję za naruszenie ogólnych zasad prawa, takich jak zasada równego traktowania lub zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań. Wytyczne określają w sposób ogólny i abstrakcyjny metodę, jaką Komisja narzuciła sobie dla celów ustalenia kwoty grzywien nakładanych w tej decyzji i zapewniają w konsekwencji tym przedsiębiorstwom pewność prawa. Z drugiej strony rozsądny uczestnik obrotu gospodarczego może, zasięgając w razie potrzeby porady prawnej, przewidzieć w sposób wystarczająco dokładny metodę obliczeń i rząd wielkości grzywien, które mu grożą za określone zachowanie. Nie może on wprawdzie przewidzieć, w świetle tych wytycznych, dokładnej kwoty grzywiny, jaką Komisja nałoży w każdym przypadku, jednakże ze względu na wagę naruszeń, które Komisja musi karać, cele represyjne i odstraszające uzasadniają sytuację, w której przedsiębiorstwa nie mogą ocenić korzyści, jakie odniosłyby z uczestnictwa w naruszeniu, uwzględniając z góry kwotę grzywiny, która zostałaby na nie nałożona z powodu bezprawnego zachowania.

(por. pkt 135, 136, 201, 202)

13. Wzięcie pod uwagę przy określaniu kwoty grzywien nakładanych za naruszenie reguł konkurencji Unii komunikatu w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli nie narusza ani zasady niedziałania prawa wstecz ani zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań. W istocie z tych dwóch zasad pierwsza nie sprzeciwia się stosowaniu wytycznych, które z założenia skutkują zaostrezeniem poziomu grzywien pod warunkiem że politykę, którą realizują, można logicznie przewidzieć. Jeżeli chodzi o drugą zasadę, podmioty gospodarcze nie powinny żywić uzasadnionych oczekiwań, że bez zmian pozostawać będzie sytuacja, która może zostać zmieniona przez instytucje w ramach ich dyskrejonalnych uprawnień.

(por. pkt 143, 144)

14. O ile prawdą jest, że zgodnie z ogólnymi zasadami prawa Unii, których integralną częścią stanowią prawa podstawowe

i w świetle których należy dokonywać wykładni wszystkich tekstów prawa Unii, Komisja nie może przymuszać przedsiębiorstw do tego, aby przyznały się do uczestnictwa w naruszeniu reguł konkurencji, o tyle ta ostatnia może przy ustalaniu kwoty grzywny wziąć pod uwagę pomoc w wykazaniu naruszenia udzieloną przez przedsiębiorstwo z własnej woli. W tym względzie współpraca na podstawie komunikatu w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli ma dla danego przedsiębiorstwa charakter całkowicie dobrowolny. Nie jest ono bowiem żaden sposób zmuszone do dostarczenia dowodów istnienia domniemanego kartelu. Zakres współpracy, jaką przedsiębiorstwo zamierza podjąć w toku postępowania administracyjnego, jest zatem przedmiotem jego swobodnego wyboru i nie jest on w żadnym razie narzucony przez komunikat w sprawie współpracy. Ponadto żaden przepis tego komunikatu nie wymaga, aby zainteresowane przedsiębiorstwo zrezygnowało z podważania bądź korygowania nieprawdziwych faktów przedstawionych przez inne przedsiębiorstwo.

Unii Europejskiej są uznane w porządku prawnym Unii. W istocie współpraca na podstawie tego komunikatu, z jednej strony, ma dla danego przedsiębiorstwa charakter całkowicie dobrowolny i nie nakłada na przedsiębiorstwo żadnego zobowiązania do dostarczenia dowodów, a z drugiej strony nie wywiera wpływu na obowiązek przedstawienia przez Komisję, na której spoczywa ciężar udowodnienia stwierdzonych przez nią naruszeń, materiału dowodowego potwierdzającego w sposób wymagany prawem stan faktyczny odnoszący się do naruszenia. W tym celu Komisja może oprzeć się, bez naruszania zasady domniemania niewinności, nie tylko na dokumentach, które zgromadziła w toku kontroli przeprowadzanych na podstawie rozporządzeń nr 17 i 1/2003 lub które otrzymała w odpowiedzi na wystosowane na podstawie tych rozporządzeń żądania przedstawienia informacji, ale także na dowodach dobrowolnie dostarczonych jej przez przedsiębiorstwo na podstawie omawianego komunikatu.

Komunikat ten nie narusza również zasady *in dubio pro reo* czy zasady domniemania niewinności, wynikającej w szczególności z art. 6 ust. 2 europejskiej konwencji praw człowieka, która należy także do praw podstawowych, które zgodnie z orzecznictwem Trybunału, potwierdzonym także w art. 6 ust. 2 UE oraz w art. 47 Karty praw podstawowych

Komunikat w sprawie współpracy nie narusza ponadto zasady proporcjonalności. Komunikat ten wydaje się być instrumentem odpowiednim i niezbędnym do wykazywania istnienia tajnych porozumień horyzontalnych, a tym samym

do nakłaniania przedsiębiorstw do przestrzegania reguł konkurencji. Chociaż instrumenty przewidziane w art. 18–21 rozporządzenia nr 1/2003, a mianowicie żądania przedstawienia informacji i kontrole, stanowią środki niezbędne do ścigania naruszeń prawa konkurencji, tajne porozumienia są często trudne do wykrycia i śledzenia bez współpracy zainteresowanych przedsiębiorstw. Zatem uczestnik kartelu mimo zamiaru zakończenia swego uczestnictwa w kartelu, może być zniechęcony do informowania o nim Komisji, gdyż naraziłby się w ten sposób na wysoką grzywnę. Przewidując przyznanie zwolnienia z grzywien lub znaczące obniżenie grzywny w odniesieniu do przedsiębiorstw, które dostarczą Komisji dowodów istnienia porozumienia horyzontalnego, komunikat w sprawie współpracy ma na celu zapobieżenie sytuacji, w której podmiot taki rezygnuje z powiadomienia Komisji o istnieniu kartelu.

samym gwarancję równego traktowania zainteresowanych przedsiębiorstw. Komisja ma bowiem możliwość, ale nie obowiązek, nałożenia grzywny na przedsiębiorstwo, które dopuściło się naruszenia art. 81 WE. Ponadto art. 23 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 1/2003 nie wymienia w sposób wyczerpujący kryteriów, które Komisja może uwzględnić w celu ustalenia kwoty grzywny. Zachowanie przedsiębiorstwa w trakcie postępowania administracyjnego może zatem być jednym z elementów, jakie należy wziąć pod uwagę przy ustalaniu tej kwoty.

(por. pkt 149, 150, 153, 155, 160, 162, 163, 168, 169, 171, 174–176)

Wreszcie Komisja nie przekroczyła zakresu uprawnień, jakie przysługują jej na mocy rozporządzenia nr 1/2003, ustanawiając w komunikacie w sprawie współpracy reguły postępowania, którymi zamierza się kierować przy wykonywaniu swych dyskrecyjnych uprawnień w dziedzinie ustalania grzywien, po to by uwzględnić w szczególności zachowanie przedsiębiorstw w trakcie postępowania administracyjnego i wzmocnić tym

15. Kompetencje Wspólnoty powinny być wykonywane z poszanowaniem prawa międzynarodowego. Prawo własności chronione jest nie tylko przez prawo międzynarodowe, ale także należy do zasad ogólnych prawa Unii. Jednakże pierwszeństwo prawa międzynarodowego względem prawa Unii nie obejmuje prawa pierwotnego, a w szczególności zasad ogólnych, do których należą prawa podstawowe. W tym względzie prawo własności nie stanowi prawa absolutnego, lecz musi być widziane w perspektywie jego funkcji społecznej. Wobec tego

wykonywanie prawa własności może zostać poddane ograniczeniom, pod warunkiem że ograniczenia te rzeczywiście odpowiadają celom Wspólnoty Europejskiej służącym dobru ogólnemu i nie stanowią, w stosunku do swego celu, ingerencji nieproporcjonalnej i niemożliwej do przyjęcia, która naruszałaby istotę tego prawa. Ze względu na to, że stosowanie art. 81 WE i 82 WE stanowi jeden z aspektów wspólnotowego interesu publicznego, korzystanie z prawa własności może doznawać ograniczeń na podstawie tych przepisów, pod warunkiem że ograniczenia takie nie są nieproporcjonalne i nie naruszają samej istoty tego prawa.

tej pory do przypadków w nich przewidzianych, Komisja sama wyznacza sobie granice swobodnego uznania i nie może odejść od tych norm bez narażania się w danym przypadku na sankcję za naruszenie ogólnych zasad prawa, takich jak zasada równego traktowania lub zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań. Ponadto wspomniane wytyczne określają w sposób generalny i abstrakcyjny tryb postępowania, jaki narzuciła sobie Komisja dla celów ustalenia kwoty grzywien nałożonych w tej decyzji, i zapewniają w konsekwencji tym przedsiębiorstwom pewność prawa.

(por. pkt 200–202)

(por. pkt 187–190)

16. Wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS nie można uznać za normę prawną, której administracja musi przestrzegać w każdym wypadku, lecz za normę postępowania, która stanowi pewną wskazówkę dla praktyki administracyjnej, i od której administracja nie może odstąpić w konkretnym przypadku bez podania powodów, które byłyby zgodne z zasadą równego traktowania. Przyjmując takie normy postępowania i ogłaszając poprzez publikację, że będzie ona je stosować od

17. Wagę naruszeń prawa konkurencji Unii należy ustalić na podstawie licznych okoliczności, do których należą szczególne okoliczności sprawy, jej kontekst i odstrasżające działanie grzywien, przy czym nie ma potrzeby ustalania wiążącej lub wyczerpującej listy kryteriów, które należy obowiązkowo uwzględnić.

Zgodnie z pkt 1A akapit pierwszy wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS, przy ocenie wagi naruszenia Komisja powinna zbadać jego konkretny wpływ na rynek tylko w sytuacji, gdy wydaje się, że wpływ ten jest możliwy do zmierzenia. W celu oceny tego wpływu, Komisja jest zobowiązana

do przyjęcia za punkt odniesienia konkurencję, jaka normalnie istniałaby w przypadku braku naruszenia. Zatem ponieważ skarżące nie wykazały, iż konkretny wpływ karteli był możliwy do zmierzenia, Komisja nie ma obowiązku uwzględnienia konkretnego wpływu naruszeń na rynek, w celu dokonania oceny ich wagi. Skutek praktyki antykonkurencyjnej nie jest bowiem sam w sobie kryterium rozstrzygającym dla oceny odpowiedniej wysokości grzywny. W szczególności elementy objęte aspektem zamiaru mogą być istotniejsze niż elementy dotyczące tych skutków, przede wszystkim gdy chodzi o naruszenia, które są poważne same z siebie, takie jak podział rynków. Wobec tego charakter naruszenia odgrywa zasadniczą rolę, w szczególności przy badaniu przesłanek „bardzo poważnych” naruszeń. Z opisu bardzo ciężkich naruszeń zawartego we wspomnianych wytycznych wynika, że porozumienia lub uzgodnione praktyki, których celem jest między innymi podział rynków, mogą na podstawie samego swego charakteru spowodować uznanie ich za „bardzo ciężkie”, bez konieczności dokonania charakterystyki tych zachowań z punktu widzenia wpływu na rynek czy określonego obszaru geograficznego i tak żeby brak uwzględnienia rzeczywistego wpływu naruszeń nie mógł doprowadzić do naruszenia zasady domniemania niewinności.

naruszeń art. 81 WE ponieważ ich przedmiotem są tajne porozumienia pomiędzy konkurentami podjęte w celu podziału rynku lub zamrożenia udziałów w rynku poprzez rozdzielenie projektów sprzedaży i instalacji nowych wind i schodów ruchomych oraz w celu zaniechania konkurencji w zakresie dotyczącym obsługi i modernizacji wind i schodów ruchomych. Porozumienia te, poza ciężkim zakłóceniem gry rynkowej, którą za sobą pociągają z uwagi na to, że zobowiązują strony do zachowania odrębnych rynków, często ograniczonych granicami krajowymi, powodują izolację tych rynków, naruszając w ten sposób fundamentalny cel traktatu dotyczący integracji rynku wspólnotowego. Naruszenia tego rodzaju, w szczególności w zakresie porozumień horyzontalnych, są również kwalifikowane jako szczególnie poważne lub naruszenia oczywiste.

(por. pkt 198, 214, 215, 221–223, 234, 235, 254)

W tych warunkach, niezależnie od domniemanego zróżnicowania struktury karteli, z samej swej natury naruszenia reguł konkurencji stwierdzone w decyzji Komisji są jednymi z najcięższych

18. W dziedzinie decyzji Komisji stwierdzających naruszenie reguł konkurencji Unii

i nakładających grzywny, istotne wymogi proceduralne, do których należy obowiązek uzasadnienia, są spełnione pod warunkiem wskazania przez Komisję w swej decyzji elementów oceny, które umożliwiły jej zmierzenie wagi i czasu trwania naruszenia, przy czym nie ma ona obowiązku umieszczenia w niej bardziej szczegółowego wyjaśnienia lub danych liczbowych dotyczących sposobu obliczenia grzywny. Ponieważ w zaskarżonej decyzji Komisja wyjaśnia, że kwoty wyjściowe grzywien zostały ustalone przy uwzględnieniu charakteru naruszeń i rozmiaru właściwego rynku geograficznego i że przeanalizowała ona wagę naruszeń w świetle charakterystyki ich uczestników, różnicując – w odniesieniu do każdego naruszenia – badane przedsiębiorstwa według wielkości ich obrotu odnoszącej się do produktów stanowiących przedmiot kartelu w państwach objętych naruszeniem, elementy oceny, które umożliwiły Komisji zmierzenie wagi stwierdzonych naruszeń są dostatecznie wyjaśnione w zaskarżonej decyzji z poszanowaniem art. 253 WE.

i nakładających grzywny, rozmiar rynku właściwego nie jest co do zasady kryterium obowiązkowym, lecz tylko jednym spośród wielu istotnych kryteriów oceny wagi naruszenia i ustalenia wysokości grzywny, a Komisja nie jest zobowiązana do określenia granic właściwego rynku ani do oceny jego rozmiaru, gdy dane naruszenie ma charakter antykonkurencyjny. Wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS nie przewidują bowiem, iż kwota grzywien jest obliczana na podstawie całkowitego obrotu albo obrotu uzyskanego przez przedsiębiorstwa na danym rynku. Nie stoją one jednak na przeszkodzie temu, aby takie obroty zostały wzięte pod uwagę przy ustalaniu kwoty grzywny, tak by przestrzegane były ogólne zasady prawa Unii oraz gdy wymagają tego okoliczności.

(por. pkt 203, 240, 243–245)

19. W dziedzinie decyzji Komisji stwierdzających naruszenie reguł konkurencji Unii

W tych warunkach nie są nadmierne kwoty wyjściowe grzywien, które zostały ustalone w odniesieniu do naruszenia popełnionego w Luksemburgu na poziomie połowy minimalnego progu, który

zgodnie z wytycznymi ma zwykle zastosowanie do bardzo poważnych naruszeń.

typu. Konieczne jest zwłaszcza wzięcie pod uwagę rzeczywistych ekonomicznych możliwości sprawców naruszenia w zakresie wyrządzenia znaczących szkód innym podmiotom obecnym na rynku, w szczególności konsumentom.

(por. pkt 247, 248)

20. W ramach obliczania grzywnien nałożonych na podstawie art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 różne traktowanie zainteresowanych przedsiębiorstw jest nierozłącznie związane z uprawnieniami przysługującymi Komisji na mocy tego przepisu. W ramach przysługującego Komisji swobodnego uznania jest ona bowiem zobowiązana do indywidualizacji kary na podstawie zachowań i cech właściwych zainteresowanemu przedsiębiorstwu w celu zapewnienia w każdym przypadku pełnej skuteczności zasad konkurencji Unii. Zatem zgodnie z wytycznymi w sprawie metody ustalania grzywnien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS w odniesieniu do naruszenia o określonej wadze może wystąpić potrzeba – gdy w naruszeniu uczestniczy kilka przedsiębiorstw (np. kartele) – ważenia ogólnej kwoty wyjściowej w celu ustalenia konkretnej kwoty wyjściowej uwzględniającej wagę, a tym samym rzeczywisty wpływ naganego zachowania każdego z przedsiębiorstw na konkurencję, w szczególności tam, gdzie istnieje znaczna dysproporcja pomiędzy wielkością przedsiębiorstw popełniających naruszenie tego samego

W dodatku prawo Unii nie zawiera ogólnej zasady, zgodnie z którą kara musiałaby być proporcjonalna do znaczenia przedsiębiorstwa na rynku produktów będących przedmiotem naruszenia.

Wreszcie, jeżeli chodzi o ocenę wagi naruszenia w zależności od podziału uczestników kartelu na kategorie, aby sprawdzić, czy tego rodzaju podział jest zgodny z zasadami równego traktowania oraz proporcjonalności, sąd Unii – w ramach kontroli legalności korzystania przez Komisję z przysługującego jej w tej dziedzinie swobodnego uznania – powinien ograniczyć się do sprawdzenia, czy podział ten jest spójny i obiektywnie uzasadniony. Ponadto, zgodnie ze wspomnianymi wytycznymi w sprawie metody ustalania grzywnien, zasada równej

grzywny za takie samo postępowanie może prowadzić do nakładania różnych grzywien na przedsiębiorstwa, bez potrzeby opierania tych różnic na rachunku arytmetycznym.

dniem, w którym miały miejsce pierwsze interwencje Komisji. Zastosowanie obniżenia w takich okolicznościach pokrywałoby się bowiem z uwzględnieniem czasu trwania naruszeń przy obliczaniu kwoty grzywien.

(por. pkt 274)

(por. pkt 255–258, 263, 265)

21. Okoliczności łagodzącej nie można uwzględnić na podstawie pkt 3 tiret trzecie wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS w przypadku gdy naruszenie zostało zakończone przed datą pierwszych interwencji Komisji. O okoliczności łagodzącej w rozumieniu wspomnianego przepisu można bowiem logicznie mówić tylko wtedy, gdy interwencje Komisji skłoniły dane przedsiębiorstwa do zaprzestania antykonkurencyjnych zachowań. Celem tego przepisu jest zachęcenie przedsiębiorstw do zaprzestania antykonkurencyjnych zachowań niezwłocznie po wszczęciu przez Komisję dochodzenia w tym zakresie, tak że obniżenie grzywny z tego tytułu nie może być stosowane w wypadku, gdy naruszenie zostało już zakończone przed

22. Przyjęcie przez przedsiębiorstwo, które popełniło naruszenie reguł konkurencji Unii, programu zgodności nie zobowiązuje Komisji do obniżenia grzywny ze względu na tę okoliczność. Ponadto wprawdzie istotne jest, by przedsiębiorstwo podjęło kroki w celu zapobieżenia w przyszłości nowym naruszeniom prawa konkurencji Unii przez jego pracowników, jednak podjęcie takich kroków nie zmienia w żaden sposób faktu istnienia naruszenia, które zostało stwierdzone. Komisja nie jest zatem zobowiązana do uwzględnienia takiego czynnika jako okoliczności łagodzącej, tym bardziej jeśli rozpatrywane naruszenie stanowi oczywiste naruszenie art. 81 WE.

(por. pkt 282)

23. Komunikat w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli stanowi dokument mający na celu uszczegółowienie – z poszanowaniem norm prawnych wyższej rangi – kryteriów, które Komisja zamierza stosować w ramach wykonywania swoich uprawnień dyskrejonalnych przy ustalaniu grzywien nakładanych za naruszenie reguł konkurencji Unii. Wynika z tego samoograniczenie tych uprawnień, które nie wyklucza jednak zachowania przez Komisję znaczącego zakresu swobodnego uznania.

Komisji przysługuje zatem szeroki zakres uznania w zakresie oceny, czy dowody przedstawione przez dane przedsiębiorstwo, które wyraziło chęć skorzystania z postanowień komunikatu w sprawie współpracy zwiększają wartość dowodów w rozumieniu pkt 21 tego komunikatu.

przedsiębiorstw. Z uwagi na wspomniany zakres swobodnego uznania tylko oczywiste przekroczenie tego zakresu swobodnego uznania może podlegać ocenie przez sąd Unii.

W tych okolicznościach Komisja nie przekracza w oczywisty sposób swego zakresu uznania, stwierdzając, że nie zwiększa istotnie wartości innych dowodów oświadczenie ograniczające się do potwierdzenia w pewnym stopniu oświadczenia, którym Komisja już dysponowała, ponieważ tego typu oświadczenie nie ułatwia tej ostatniej zadania w znacznym stopniu, wobec czego nie wystarcza do uzasadnienia obniżenia grzywiny ze względu na współpracę.

(por. pkt 295, 296, 298–300, 309, 311)

Podobnie po stwierdzeniu, że zwiększona została wartość dowodowa w rozumieniu pkt 21 komunikatu w sprawie współpracy, Komisja dysponuje zakresem swobodnego uznania przy określaniu dokładnego poziomu zmniejszenia kwoty grzywiny przyznanego danemu przedsiębiorstwu. W istocie pkt 23 lit. b) akapit pierwszy komunikatu w sprawie współpracy przewiduje przedziały odnoszące się do zmniejszenia kwoty grzywiny dla różnych wskazanych kategorii

24. W ramach oceny współpracy podjętej przez członków kartelu w trakcie postępowania administracyjnego, Komisja musi przestrzegać zasady równego traktowania. W istocie, ponieważ sytuacja poszczególnych przedsiębiorstw ukaranych grzywną za naruszenie reguł konkurencji Unii nie jest porównywalna, Komisja nie narusza zasady równego traktowania, przyznając niektórym przedsiębiorstwom, w zależności od zwiększenia

wartości dowodów wynikającego z ich odpowiedniej współpracy, obniżki kwoty grzywien i odmawia innemu przedsiębiorstwu obniżenia kwoty grzywiny na podstawie komunikatu w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli. W tym względzie ocena zwiększenia wartości dowodów wynikającego ze współpracy dokonywana jest na podstawie dowodów, jakie już znajdują się w posiadaniu Komisji. Zatem w sytuacji kiedy przedsiębiorstwo dostarcza dowodów, które nie mają decydującego znaczenia dla wykazania istnienia kartelu, ale ułatwiają Komisji wykazanie naruszenia poprzez wzmocnienie dowodów, które są już w posiadaniu tej instytucji, lub w sytuacji gdy takie przedsiębiorstwo przekazuje Komisji informacje istotnie zwiększające wartość dowodów dopiero w kilka miesięcy po przekazaniu informacji przez inne przedsiębiorstwa i w każdym razie nie przedstawia dowodów na piśmie, Komisja nie przekracza w oczywisty sposób przysługującego jej zakresu uznania, ustalając wysokość obniżki grzywiny nałożonej na to przedsiębiorstwo na bardzo niewielkim poziomie procentowym.

25. Jeżeli chodzi o poszanowanie zasady proporcjonalności przy ustalaniu kwoty grzywien za naruszenie reguł konkurencji Unii, tego rodzaju grzywiny nie powinny być nieproporcjonalne w stosunku do celów, których realizacji służą, czyli zapewnieniu poszanowania reguł konkurencji, i kwota grzywiny nałożonej na przedsiębiorstwo za naruszenie w dziedzinie konkurencji powinna być proporcjonalna do naruszenia ocenianego całościowo, biorąc pod uwagę zwłaszcza wagę tego naruszenia. Ponadto przy ustalaniu kwoty grzywien Komisja może brać pod uwagę konieczność zapewnienia, aby grzywiny wywierały wystarczająco odstrasżający skutek.

(por. pkt 313, 315, 319, 335, 336, 344, 347)

W tym względzie, po pierwsze, kartele polegające głównie na niejawnych porozumieniach pomiędzy konkurującymi podmiotami podjętych w celu podziału rynku między sobą lub zamrożenia udziału rynkowego poprzez podział planów sprzedaży i instalacji nowych wind lub schodów ruchomych i w celu zaniechania konkurowania między sobą w zakresie obsługi i modernizacji wind i schodów ruchomych, stanowią naruszenie należące, ze względu na swój charakter, do bardzo poważnych naruszeń art. 81 WE.

Po drugie, przy obliczaniu kwoty grzywien Komisja może wziąć pod uwagę w szczególności rozmiar i siłę gospodarczą jednostki stanowiącej przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE. Jednakże przedsiębiorstwa, które należy wziąć pod uwagę nie mogą być utożsamiane z każdą ze spółek zależnych, które uczestniczyły w naruszeniu, lecz ze spółką dominującą i jej spółkami zależnymi. Po trzecie, co się tyczy proporcjonalności grzywien do rozmiaru i siły gospodarczej badanych jednostek gospodarczych, Komisja jest związana 10% górną granicą przewidzianą w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr1/2003, której ustanowienie miało

na celu zapobieżenie sytuacji, w której grzywiny byłyby nieproporcjonalne do rozmiaru przedsiębiorstwa. Łącznej kwoty grzywien stanowiącej około 2% skonsolidowanego obrotu zainteresowanego przedsiębiorstwa uzyskanego w roku gospodarczym poprzedzającym wydanie zaskarżonej decyzji nie można uznać za nieproporcjonalną do rozmiaru przedsiębiorstwa.

(por. pkt 367–370)